

Hoe gebruik ik het *WNT*?

Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal (WNT)* is een historisch, wetenschappelijk, beschrijvend woordenboek van het Nederlands van 1500-1976.

Je kunt het gebruiken via de website: [Historische woordenboeken](#). Als je daar heengaat, krijg je dit zoekscherm:

/instituut voor de Nederlandse taal/

Historische woordenboeken
Nederlands en Fries

De Geïntegreerde Taal-Bank

Basiszoeken Uitgebreid zoeken Zoeken in bronnenlijst Resultaat Help & Info

Woordenboeken

Modern Nederlands trefwoord ONW VMNW MNW WNT WFT

Origineel trefwoord

Woordsoort

Woord in betekenis

Woord in citaat

Woord in artikel

Wis Speciale tekens Aaâ Geschiedenis... Help... Zoek

Twee opties daarin zijn het meest bruikbaar:

1. **Modern Nederlands trefwoord:** hier vul je het woord waarvan je de betekenis in zoals je het nu zou spellen. Dus 'uyt suygen' zoek je dan op door 'uitzuigen' in te typen, en dan op 'Zoek' te drukken. Als er in de tekst 'uy suygt' staat, moet je wel het hele werkwoord intypen. En als er 'Bijen' staat, het enkelvoud ('bij').
2. **Woord in citaat:** als je die optie gebruikt, kun je 'uyt suygen' intypen zoals het in de tekst van Meyster staat, en dan op 'Zoek' drukken.

Druk je op 'Zoek', dan kom je op een volgend scherm

/instituut voor de Nederlandse taal/

Historische woordenboeken
Nederlands en Fries

De Geïntegreerde Taal-Bank

Basiszoeken Uitgebreid zoeken Zoeken in bronnenlijst **Resultaat** Help & Info

Zoekvraag = modern Nederlands trefwoord (uitzuigen); zoek in: WNT
Totaal gevonden: 2 - WNT: 2 -

Nr.	Wdb	Mod. Ned. trefwoord	Origineel trefwoord	Woordsoort	Betekenis
1	WNT	uitzuigen	UITZUIGEN	ww.(refl.,st.,trans.,intr.)(Bedr.)	Door zuigen (volledig) uit iets wegnemen, te voorschijn halen resp. verwijderen.
2	WNT	uitzuigen	uitzuigen		[behandeld onder ZUIGEN]

In dat scherm kun je vaak kiezen. Bijvoorbeeld omdat het woord dat je zoekt in het WNT twee keer voorkomt. Wat het woord kan betekenen, vind je nu meteen al rechts in dat scherm. Dus voor 'uitzuigen' is dat 'Door zuigen (volledig) uit iets wegnemen, te voorschijn halen resp. verwijderen.'. Het *WNT* geeft steeds een precieze, vrij lange

en ook niet al te moderne omschrijving van woorden, maar je kunt er hopelijk wel een woord tussenvinden dat in je vertaling past.

Wil je verder zoeken, dan kun je op de optie 'het originele trefwoord' klikken. En dan kom je pas echt in het *WNT* terecht, in het lange artikel over elk woord.

Toon ook: subbetekenissen | citaten

UITZUIGEN

Woordsoort: ww.(refl.,st.,trans.,intr.)
Modern lemma: uitzuigen

bedr., onz. en (eenmaal) wederk. st. ww. Van uit en zuigen. *Mnl. utesugen.*

1. (Bedr.) Door zuigen (volledig) uit iets wegnemen, te voorschijn halen resp. verwijderen.
2. Met objectswisseling: door zuigen (volledig) ontdoen van vochten, sappen e.d.
3. (Bedr.) Door voortdurende onttrekking, door er voortdurend een aanslag op te doen van (alle) krachten, goederen, geld e.d. berooven; uitmergelen.
4. (Onz.) Ten einde zuigen, net zoolang zuigen als noodig is. Van baby's, kalveren e.d.

Afl. — *UITZUIGER*. 1°. Afperser, uitbouter, knevelaar, woekeraar.
2°. Parasiet, profiteur. Alleen bij consc. aangetroffen.
3°. (Geneesk.) Hij die wonden uitzuigt.

UITZUIGING.
1°. Het uit iets zuigen.
2°. Afpersing, uitbuiting, knevelarij.

UITZUIGSTER.
1°. (Geneesk.) Zij die wonden uitzuigt.
2°. Woekeraarster.

Samenst. — *UITZUIGSLAGADER* (1, a, y).

© 2007 INL. Artikel gepubliceerd in 1983.

Een artikel in het *WNT* is als volgt opgebouwd:

- *Lemma*: het behandelde trefwoord. Veelvuldig gebruikte spelling- of klankvarianten worden na het trefwoord opgenomen, ten dele historisch verklaard of regionaal gelokaliseerd.
- *Benoeming*: geslacht, verbuiging, vergelijkingstrappen, werkwoordsoorten, vervoeging enz.
- *Etymologie*: de oorsprong en afleiding van het woord.
- *Betekenis(sen)*: omschrijvend weergegeven en vaak door middel van citaten (bewijsplaatsen) in de context geplaatst (met een verkorte vermelding van de bron). Als een woord meer dan één betekenis heeft, is het doorlezen van de bewijsplaatsen vaak een goed middel om te bepalen welke betekenis in jouw geval de juiste is.
- *Synoniemen*: andere woorden met dezelfde betekenis
- *Samenstellingen*. Geef het zoeken niet te gauw op, want hier vind je misschien wel wat je zoekt! Als je het woord 'sparre-blos' wilt opzoeken, een samenstelling, kun je kijken bij de samenstellingen onder 'blos', maar ook bij de samenstellingen onder 'spar'.

Wat voorbeelden van zoekopdrachten

We zullen het gebruik van het woordenboek illustreren aan de hand van het gedicht 'Kinder-lyck' van Joost van den Vondel.

- Constantijntje*, 't zalig kijntje,
 Cherubijntje, van om hoogh,
 D'ydelheden, hier beneden,
 Utlacht met een lodderoogh.
5. Moeder, zeit hy, waarom schreit ghy?
 Waarom greit ghy, op mijn lijck?
 Boven leef ick, boven zweef ick,
 Engeltje van 't hemelrijck:
- En ick blinck'er, en ick drinker,
 10. 't Geen de schincker alles goets
 Schenckt de zielen, die daar krielen,
 Dertel van veel overvloets.
 Leer dan reizen met gepeizen
 Naar pallaizen, uit het slick
15. Dezer werrelt, die zoo dwerrelt.
 Eeuwich gaat voor oogenblick.

Als je het woord 'greit' uit regel 6 van 'Kinder-lyck' wil opzoeken, typ je 'greien' in.

Het werkwoord 'greien' kent in totaal drie verschillende artikelen. In het eerste artikel worden twee betekenissen onderscheiden: 'huilen' en het 'krijschend schetteren van hoornmuziek'. Het tweede artikel behandelt 'greien' in de betekenis van 'bevallen'. In het derde artikel betekent 'greien' 'het schip uitrusten'.

Je begint doorgaans met het overwegen van de eerste betekenis in het eerste artikel, want deze betekenis is de meest voorkomende. In dit geval is de betekenis van 'huilen' passend in de context van het gedicht. Het *WNT* voert Vondels 'Kinder-lyck' zelfs aan als bewijsplaats bij deze woordbetekenis. Het is gebruikelijk dat het *WNT* voorbeelden geeft van de besproken woordbetekenissen. Dergelijke tekstvoorbeelden kunnen je helpen om vast te stellen of de door jou gekozen betekenis inderdaad gangbaar was in de tijd waarin je tekst is geschreven.

Wie benieuwd is naar de betekenis van 'lodderoogh' uit regel 4, zal al snel merken dat over dit woord geen apart artikel bestaat. Er is sprake van een aaneengeschreven bijvoeglijk naamwoord en zelfstandig naamwoord: 'lodder-oogh'. Het woord 'lodder' is vertegenwoordigd met drie (eigenlijk twee) artikelen. Het eerste artikel behandelt 'lodder' als zelfstandig naamwoord en kan daardoor direct terzijde worden geschoven. In het tweede artikel wordt 'lodder' besproken als bijwoord en bijvoeglijk naamwoord. In de eerste betekenis van dat artikel betekent 'lodder' 'wulpsch', in de tweede betekenis krijgt het een veel positievere klank met 'vriendelijk'. In dit geval moet gekozen worden voor de tweede betekenis van het tweede artikel: 'lodderoogh' betekent hier 'vriendelijk oog'. Uit de genoemde tekstvoorbeelden blijkt dat Vondel 'lodder' vaker gebruikte in deze betekenis: 'De plaasteringh met loof gevoer't van binnen Met bloemwerck ... en lodder Cherubinnen' schreef hij in 1620. Ook zeventiende-eeuwers als Hooft en Six van Chandelier blijken het woord in deze betekenis te hebben gebruikt. Uit de afdeling 'Samenstellingen en koppelingen' onderaan het artikel, blijkt bovendien dat het koppelen van 'lodder' aan een zelfstandig naamwoord vaker voorkwam. Een 'loddergezicht' is bijvoorbeeld een 'vriendelijk gezicht'.